

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

11. De Facetis: & an Facetiæ Christis nos Oratores deceant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Iugeat: tūm erit opus delicatissimo quodam linceo, eoque apprime vnguentato, vt sudorem excipiat, qui ex tam delicatis membris in hac orationis palestra fluxerit.

Non erit hic expectandum vt de pœnitentia dicant, & ieiunio; nam & illi Pœnitentiam odere tanquam furiam ex vetere tragedia, & ieiunium perhorrescunt, vt olim pueri Manducum. Nec mirum, nam ex eorum sensu yna lachrymula, quæ forte ex alicuius mulierculæ oculis inter præclaros illos affectus stillabit, restinguet omnia inferorum busta. Ieiunio autem quid opus est quo canes exanimantur (inquiunt) & relegant in insulas Hypocritarum?

At cum de vitijs agunt, parum abest, quin Deos faciant, sicut & multa fecit antiquitas, quæ nondum tamen erat ingenio tam sagaci, & perpolitio. Quod si mericulosos aliquot adhuc reclamante conscientia terreat, sint omnia protinus alba. Et hæresis dicatur zelus, & stoliditas ingenium, & Epicuræa vita, libertas: quid enim facilius est quam personatos inducere in scenam errores? Et si adeo turpia sint, vt colorem non admittunt, certè dicetur esse peccatū naturæ quoddam profluuium, quod totum Christi sanguine abstersum est. nec pietatis nostræ eget instrumento, sic igitur miseri perducunt, & perduntur. *Vt, qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ aetatis ad capiendas animas.*

Adulatorum conuersionandi genus reprehenditur. Ezech. 13.

De facietis, & an facietia Christianos oratores deceant.

CAPVT XI.

Proximum blandis facietorum genus, quod est à Catholici doctoris maiestate perquam alienum, hæreticis tamen admodum familiare. Nam cum ad restinguendos omnes pietatis igniculos, & rerum diuinarum sensum stirpitus de humanis euellendum pectoribus Comiartes sint potentissimæ, hoc primum excogitauit Dæmon, vt per facrarum ceremoniarum irrisionem, turpesque facietas, ad hæresim spargendam sibi viam communiret, tum eandem iam disseminato errore constanter retineret. Itaque omnes ferme hæreticorum ministri sunt ineptè faciet,

Facietia, vt Comi. Hæretici faciet.

& proteruè dicaces, auentque sæpe ludere, & rancidos aliquot iocos spargere, in clauas Ecclesiæ, & Petri cathedram, & summi Pontificis crepidam, & indulgentias, & rosaria & habitum religiosorum, & ignem purgatorium, & si quid simile. Eò autem quisque facundior est, quò pluribus his condimentis orationem intingit, quibus si fuerit destitutus, instar est implumis auiculæ.

Alia autem (inquam) est ratio apud doctores Catholicos, qui cum fermè toti sint in graui genere dicendi, & ad sanctioris disciplinae normam compositi, nullum tam inertibus facietijs locum relinquere. Si qui tamen inueniantur, qui vel quod ita ficti sint à natura, vel quod putent inesse in istis iocis ad insecandos animos plurimum vrbanitatis, ijs vtantur in temperantijs, malè sibi malè auditoribus consulunt. Nam ridiculis sæpius adhibitis, tum præsertim si ista è triuijs perita, ad humilè securarum vitam paulisper accedant, omnes quotquot antea fuerint excitati, protinus hebescent pietatis aculei, tum auctoritas, & existimatio dicentis, facillè deperdetur.

Nulline igitur (inquires) sunt apud doctores Ecclesiasticos sales, quibus interdum orationi viror quidam delectationis aspergatur? sunt vero, sed quinam, vsu parci, sententijs in ipso ludo graues, verbis modesti, & qui, non ex risus lacrima, sed ex nobili quodam ingenio fluere videantur. Exemplum sit istud ex D. Augustino, libro de opere monachorum, vbi grauitè infectatur quosdam monachos crinitos, qui vt desidiôsæ vitæ speciosum titulum prætenderent, laborem manuum condemnabant, & cæli auihus iactabant se perfimiles, quæ neque serunt, neque metunt. Hic in eorum desidiâ, & promissos capillos ludens: *An ista (inquit) vacandum est, vt nec consortes operentur? an quia Evangelicas volucres imitari se dicunt, quasi deplari timerent, ne volare nō possint. Deinde eorum rationem exagitant. Iam illud dici nō potest quàm luctuose ridiculum est, quod rursus inuenerunt ad defensionem crinum suorum. Virum (inquiunt) Apostolus prohibuit habere eomam, qui autem se ipsos iam castrauerunt propter regnum caelorum, iam non sunt viri. Mox erumpit in exclamationem, O Dementiam! & cæc. in quibus iocos magna proterus grauitate temperat. Est illud venustum exemplum, quod affertur ab Aenea Syluio, de concionatore Alberti primi, qui Imperatori, & Proceres conspicatus oscitantes, vt si-*

Monachi desidiôsè exagitantur ab Augustino. August. Sales.

Aeneas Sylu. l. 3. com. in Panorm.

pe fit, concionem audientes coartata voce exclamauit. *Quaritur saluarine Principes possint?* & re agitata in utramque partem, excubosque audientium somno: *Quidni, ait, possint? si modo baptismo suscepto in cunis vagantes moriantur.*

De suauis & cultis.

CAPVT XII.

Verum si delectationis etiam queruntur aucupia, non est longè delectandum ad vitia præsto sunt oratores, & ij ex laudato genere, qui saluberrimis præceptis aspergant iucundum quoddam lenocinium mellitæ orationis. Tales autem sunt, qui appellantur iuues.

Concionatoris suauis & honesti, cultus charactèr.

Primum sunt lenissimis moribus præditi, ingenio miti, & tractabili, natura comes, & facundi, erga omnes quantum possunt benefici, in communi hominum consuetudine faciles, & prudentes, disertis, vultu ipso semper ad serenitatem composito tranquilli, & qui verè philtrum habeat tantò potentius quãto fuerit dulcius. Ij cum natura propter summam ingenij tranquillitatem ad mansuetiores litteras sint opt. mè compositi, postquam ad tam felix, & liberale solum culturæ decor accessit, eadunt eloquentes, non quidem ex eorum genete qui frangant pulpita, & multo sudore vestes impluant, sed qui lenissimo tractu semper æquabiles fluant.

Dicunt igitur rationibus bonis, speciosis, & quæ secum illecebræ aculeos habent, non multa solent aggerere, non inconcinne disparia coagmentare, non coherentia inepte diuidere: sed vt in delectu rerum sunt splendidi, ita in dispositione prudentes. Verbis porro sunt admodum tereti, mites, candidi, & sine redundantia copiosi, dulcibus quoque figuris mixtice temperati, periodorum anfractu non vasti, sed modica conclusionem lenes, spiritu, voce, vultu, oculis, gestu denique moderati, & multum amabiles: & si rem attentius consideres, videbis in eorum oratione castas quasdam veneres, & gratias non quidem violentè accersitas, sed quæ naturæ propensionem consequantur, crebrius efflorescere.

Itaque ad argumenta nobilia, panegyricæque orationes aptissimi sunt, ad insectationes vitiorum controuersas quæstiones congressus,

& pugnas, vbi grauius anhelare oporteat, non ita instituti, irascuntur tamen nonnunquam, nam vt apes, & si multum mellis habeant, suum tamen in melle, & floribus retineat aculeum: sed cum natura sint perquam benigni, si quid durius dicant, aut stomachentur acris, non sunt ijs præferri, qui homines non vitia terribiles, imò videntur ad tempus personam assumpsisse, quæ non potest esse diuturna. Longè sunt feliciores in affectibus suauitatis, nam si quid amanter dicendum, si quid mansuetè conquerendum, si quid mitius deplorandum, in hoc regnant, & mentem suauissimè ferunt. Præterea nacti sunt, vt plurimum magnam rerum opulentiam, & quasi ex auro, atque argento supellectilem oratoriam, quò fit vt orationem egregijs sententijs atollant, venissent similibus, historiarum suauitate perfundant. Ad summum, vt eos tibi vno aspectu subijciã, similes mihi videntur amoenissimo Aumini, putã Peneo, qui inter Ossam, & Olympum decurrit, collibus dextra læuaque molliter curuis, per apparatus agrorum delicias mollissimis flexibus oberrans labitur. Sic illi purissimo tractu orationis per opulentas eloquentiæ gemmas effluunt, & auditores suos incredibili quadam Suada rapiunt.

Sunt enim in tractatione humani animi perquam felices, neque existimandum est concionatoribus Catholicis rem esse semper cum feneratoribus, & hominibus, & ijs qui carceri nautico sunt mancipati, sed occurrunt sæpe homines bene morati, magna vitæ innocentia præditi, & ad satus sapientiæ excipiendos idonei, apud quos iracundi, vehementes, clamosi, austeri, non multum possint, contra suaues eos melius excolant, & cum fructu delectent.

Affectatus.

CAPVT XIII.

Simia quædam est eius virtutis affectatio, sed longe differunt à suauibus molles, & affectati, contra quos à nobis superiori libro copiosius disputatum est. Illi magnas habent orationis diuitias, sed honestas & solidas hi puerilis quoddam eruditionis choragium. Illi quicquid habent, hoc tanquam propriam hereditatem possident, fuit enim à felici ingenio, eoque non intemperanter culto: At hoc videas vt plurimum in aliquot recentiorum libris